

Socio-psychological: relationships in the organization, the relationship to the object of labor.

From the administration we need a system of incentives for teachers, conducting: the psycho-pedagogical diagnostic survey to identify signs of professional burnout among teachers, psychological consultation, psychological education of teachers, psychological interviews, relaxation at work, the familiarity of teachers with the technique of self-regulation, self-emotional condition.

Thus, in the course of work, the teacher experiences physical and neuropsychological stress, which can lead to professional burnout, and this is possible with regular attention to this problem.

REFERENCES

1. G. Freudenberg. Burnout of employees / / Sociological research. 2003. - No. 30. Pp. 159-165
2. K. Maslach. Professional burnout: how people cope. Workshop on social psychology. SPb.: Peter, 2001. - 528c.
3. K. Platonov. Entertaining psychology. - 5th edition, corrected. - SPb.: Peter Press, 1997. - 288 p.
4. A.K. Markova. Psychology of teacher's work: Book for a teacher. - M.: Education, 1993 - 192 p.
5. N. VKuzmina. Professionalism of the individual teacher and master of industrial training. M.: Higher school, 1990.
6. T. SPolyakova. Analysis of difficulties in pedagogical activity of beginning teachers / T. S. Polyakova; Preface. Yu. K. Babansky. - Moscow: Pedagogy, 1983. - 129 p.
7. L. M. Mitina. Professional activity and health of a teacher: a textbook for students of higher educational institutions / L. M. Mitina, G. V. Mitin, O. A. Anisimova; under the General ed. by L. M. Mitina. - Moscow: ACADEMIA, 2005. - 362.
8. V. AYakunin, L. AAKhtarieva, A. OShiyan. Formation students in the process of teaching them at the University. // Psychology and pedagogy in school reform. L " 1986.
9. M. A. Vorobyova. Psychological and pedagogical conditions for overcoming the emotional burnout syndrome by a teacher: abstract of the dis. ... candidate of psychological Sciences: 19.00.07-Yekaterinburg, 2008. - 23 p.
10. Z. Madalieva. On the issue of diagnostics and prevention of teachers' emotional burnout / / Izdenis=Search. - 2011. - No. 2. - Pp. 295-300.
11. M. P. Kabakova. Burning at work? [Text] : psychological help for emotional burnout: studies.-method. manual / M. p. Kabakova, Z. M. Sadvakasova, M. M. Nurtaeva; KazNU. al-Farabi. - Almaty :ASEAN-ti, 2017. - 92 p.
12. T. V. Formanyuk. "emotional combustion" Syndrome as an indicator of professional maladaptation of a teacher // Questions of psychology-1994. - No. 6. - Pp. 57-64.
13. N.E. Vodopyanova, Starchenkova E. S. burnout Syndrome: diagnostics and prevention. - M-SPb.: Publishing house "Peter", 2005 - 336 p. - (7 quires/14 PS).
14. Social network of education workers nsportal.ru

УДК: 378:37.013.42

Олійник І.В.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри інноваційних технологій з педагогіки,
психології та соціальної роботи
Університет імені Альфреда Нобеля,
м. Дніпро*

ПЕРЕДДИПЛОМНА ПРАКТИКА ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ СФЕРИ

PRE-TRAINING PRACTICE AS AN IMPORTANT COMPONENT OF RESEARCH COMPETENCE OF SOCIAL AND PEDAGOGICAL SPECIALISTS

Summary. Topical issues of formation of research competence of social worker during pre-graduate practice are studied.

On the basis of the analysis of scientific research carried out, the own vision of the role of pre-graduate practice in the process of formation of research competence has been proposed.

The role of pre-graduate practice as an important element of professional training of future specialists of social sphere is revealed, its role in formation of research competence in future social workers is defined.

The goals and objectives of pre-training practice have been defined, and the main activities to be implemented by future specialists have been revealed.

The main stages and content of activities of future specialists during pre-training practice are presented.

Анотація. Вивчаються актуальні питання формування дослідницької компетентності соціального працівника під час переддипломної практики.

На основі здійсненого аналізу наукових розвідок запропоновано власне бачення ролі переддипломної практики в процесі формування дослідницької компетентності.

Розкрито роль переддипломної практики як важливої ланки професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери, визначено її роль у формуванні дослідницької компетентності у майбутніх соціальних працівників.

Визначено мету та завдання переддипломної практики, розкрито основні види діяльності, які мають бути реалізовані майбутніми фахівцями.

Подано основні етапи та зміст діяльності майбутніх фахівців у ході проходження переддипломної практики.

Key words: practical training, social work, pre-training practice, social worker, social and pedagogical activity, research competence.

Ключові слова: практична підготовка, соціальна робота, переддипломна практика, соціальний працівник, соціально-педагогічна діяльність, дослідницька компетентність.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку соціальної роботи в Україні як професії пріоритетними постають проблеми становлення професіоналізму та підготовки висококваліфікованих фахівців соціальної сфери, які б володіли не лише теоретичними знаннями, а й мали практичні навички у межах обраної спеціальності.

Професійна діяльність фахівця соціальної сфери вимагає наявності здібностей до пізнання, проектування, моделювання та технологізації діяльності й на основі цього володіння здібністю визначати найбільш оптимальні шляхи вирішення соціальних проблем.

Соціальна робота в сучасних умовах повинна ґрунтуватися на синтезі двох компонентів – теоретичної підготовки, що представляє собою сукупність фундаментальних знань з усіх аспектів теорії і методології соціальної роботи та комплексу знань, умінь і навичок, отриманих в ході практичної підготовки за обраною спеціальністю.

Важливою складовою професійної підготовки майбутніх соціальних працівників є спрямованість на майбутню діяльність, оскільки освітній процес має не лише теоретичне підґрунтя, а й практико-орієнтований характер. Саме тому одним із найбільш важливих завдань навчання здобувачів спеціальності «Соціальна робота» є інтеграція теорії та практики.

Майбутній фахівець соціальної сфери повинен володіти основами дослідницької діяльності, що проявлятиметься в ціннісному ставленні до професійної та дослідницької діяльності, готовності особистості до наукового пізнання на основі наявних знань, умінь і навичок, здібностей вибудовувати траєкторію дослідницької діяльності.

Напрямок підготовки «Соціальна робота» передбачає не тільки наявність певного рівня необхідних знань, важливе значення має досвід практичного сприйняття сутності процесів соціального захисту, соціальної допомоги та підтримки населення, усвідомлення своєї професійної приналежності до професійного співтовариства, що може бути досягнуто тільки шляхом безпосередньої участі студента в діяльності державних, громадських і некомерційних організацій і установ.

Практика, з одного боку, є широким полем перевірки теоретичних знань, з іншого – саме переддипломна практика дозволяє більш глибоко

осмислити проблеми, сформувати навички систематизації, узагальнення знань, діагностики та інтерпретації отриманих даних.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Роль і місце практики у процесі професійного становлення фахівця були предметом наукових розвідок О. Абдуліної, Л. Булатової, Н. Загрязкіної, Н. Кичук, Г. Коджаспарової, Н. Кузьміної, В. Максимової, О. Мосіна, О. Щербакова, М. Дозла, С. Шадлоу, П. Фрейре, А. Панова.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Досліджуючи проблеми професійної світи майбутніх соціальних працівників, ми дійшли висновку, що питання формування дослідницької компетентності в процесі переддипломної практики досліджене недостатньо.

Мета статті. Саме тому метою статті визначено виявлення ролі практики в процесі формування дослідницької компетентності.

Виклад основного матеріалу. У рамках першого завдання нашого дослідження розглянемо конструкт «дослідницька діяльність».

Цікавою з цього погляду є думка О. Повідайчик, яка у рамках компетентнісного підходу до науково-дослідницької підготовки майбутніх соціальних працівників визначальною вимогою, що постає перед системою професійної підготовки майбутніх соціальних працівників у закладах вищої освіти, вбачає підготовку фахівців із високим рівнем готовності до науково-дослідницької діяльності (НДД), яка передбачає володіння логікою досліджень, методами аналізу, прогнозування і проектування соціальних явищ і процесів, здатність реалізувати професійні функції з опорою на наукові підходи щодо вирішення соціальних проблем [7].

Цікавою в контексті нашої роботи є наукова розвідка, авторами якої є С. Кубіцький, Н. Бондаренко, присвячена проблемі науково-дослідницької підготовки магістрів соціальної педагогіки.

Автори розглядають дослідницьку діяльність як форму організації освітнього процесу, яка є по суті синергетичним феноменом, оскільки має здатність до самоорганізації, зумовленої логікою наукового дослідження й особистісним ставленням до досліджуваної проблеми. Цілком згодні з їх переконанням у тому, що метою дослідницької діяльності є не лише кінцевий дослідницький

результат, але й сам процес, у ході якого забезпечується формування дослідницьких знань, умінь та навичок [5, с. 11].

Науково-дослідну діяльність магістрів соціальної педагогіки вони структурують за сутнісними науковими характеристиками й зазначають, що вона може бути подана в єдності кількох рівнів, а саме: на рівні соціально-педагогічного практикуму (як вирішення практичних задач соціально-педагогічної діяльності за допомогою емпіричного дослідження певних соціалізаційних проблем особистості та формулювання відповідних практичних рекомендацій); на рівні вирішення соціально-педагогічних дослідницьких завдань (відбувається вивчення певної соціально-педагогічної проблеми як сукупності факторів, що її спричинюють та детермінують; саме вплив цих чинників і є об'єктом дослідного аналізу); на рівні вирішення наукової соціально-педагогічної проблеми (відбувається виявлення й вивчення численних чинників, що впливають на появу, розвиток і вирішення соціально-педагогічної проблеми; реалізується наукова інтуїція, проявляється широкий науковий кругозір, реалізуються міждисциплінарні зв'язки, залучається науковий потенціал інших галузей знання) [5, с. 53].

Аналіз наукових джерел щодо визначення змісту конструкту «дослідницька компетентність» дав змогу зробити деякі висновки.

Так, О. Кисла, розглядаючи питання формування дослідницької компетентності студентів магістратури актуалізує роль практики, оскільки вважає, що зв'язок теорії з практикою сьогодні є наріжним каменем фундаменталізації сучасної вищої педагогічної освіти, зокрема, у підготовці магістрів. Дослідниця переконана, що практика, пов'язана передусім з ідентифікацією студента з новою соціальною роллю майбутнього викладача, трансформаціями в його «Я-концепції», трансформацією його уявлень про себе, коригуванням самооцінки [4].

Визначаючи педагогічні умови науково-дослідницької підготовки магістрів соціальної педагогіки, Н. Бондаренко науково-дослідницьку компетентність магістра соціальної педагогіки розглядає як інтегральну особистісну якість, що виявляється в усвідомленій готовності й здатності самостійно засвоювати й отримувати нові знання соціально-педагогічної теорії і практики, ґрунтуючись на отриманих дослідницьких знаннях, уміннях, навичках та мотивації до здійснення науково-дослідної роботи [3, с. 7].

Дослідницьку компетентність майбутніх соціальних працівників розглядаємо як інтегральну якість особистості, що проявляється у володінні методологією та методами дослідницької діяльності, та дозволяє обґрунтовувати та здійснювати на практиці на інтегративному рівні майбутню професійну діяльність.

Визначальну роль у формуванні дослідницької компетентності у майбутніх соціальних

працівників відіграє практична складова підготовки.

З огляду на це нам імпонує думка дослідників С. Кубицького та Н. Бондаренко, які вважають, що суттєвою ознакою дослідницької методології соціальної педагогіки є те, що в ній виявляється суперечність між процесами пізнання й перетворення соціально-педагогічної практики; специфікою теоретичної основи соціальної педагогіки є вирішення суперечності між предметом пізнання і методом, за допомогою якого здійснюється пізнання цього предмета. Автори переконані у складності соціальної педагогіки як предметного поля науково-дослідницької роботи через те, що результат соціально-педагогічного дослідження має бути педагогічним, а зміст та структура – автономною, міждисциплінарною [5, с. 14].

Погоджуємося з думкою дослідниці Н. Ларіонової про те, що практика актуалізує механізми соціального порівняння й рефлексії й тим самим створює умови для виявлення й адекватного розуміння своєї індивідуальності майбутніми фахівцями, а за умови ефективного педагогічного впливу – усвідомленого й цілеспрямованого використання у побудові індивідуальної освітньої й професійної траєкторії розвитку особистості [6, с. 14].

Науковець І. Бех, розглядаючи становлення особистості фахівця у контексті ціннісної системи, наголошує, що під час практики інтенсифікується процес професійного становлення соціального працівника, його самоосвіти і самовиховання, відбувається перевірка ступеня професійної готовності й придатності до фахової діяльності, рівня соціальної спрямованості, оскільки об'єкт, на який спрямована діяльність, постійно змінюється. В свою чергу, стратегія виховної дії щодо розвитку особистості студента в умовах практики вибудовується із «основного соціокультурного постулату сучасності» [2, с. 14].

О. Бартків досліджуючи практичну сторону підготовки майбутніх соціальних працівників визначає практику «як інтегрований базовий компонент особистісно-професійного становлення майбутнього фахівця. Дослідниця наголошує, що саме практика виступає своєрідним зв'язком між теоретичним навчанням студентів та їх самостійною роботою на базах практики, під час якої майбутні соціальні педагоги оволодівають різноманітними видами професійної діяльності, виконують професійні ролі» [1, с. 72].

Практика розглядається нами як сфера перевірки отриманих у ході професійної підготовки знань, вона є тим базисом, на основі якого здійснюється процес глибокого засвоєння актуальних питань соціальної сфери.

Переддипломна практика майбутніх соціальних працівників виконує адаптаційну функцію, оскільки спрямована на удосконалення комплексу професійних знань, умінь і навичок.

Дана практика проводиться з метою збору, аналізу та узагальнення наукового матеріалу, розробки оригінальних наукових ідей для підготовки кваліфікаційної роботи, отримання навичок самостійної науково-дослідницької та психодіагностичної роботи.

Основна мета переддипломної практики полягає в закріпленні на практиці та розвиток навичок і вмінь інформаційно-аналітичної, проєктно-дослідницької, діагностичної, інноваційної діяльності для вирішення прикладних проблем у сфері соціальної роботи, набуття вміння адаптації теоретичних положень, методичного інструментарію передового досвіду соціально-педагогічної діяльності; закріплення практичних навичок проведення соціально-педагогічного дослідження, формування його інформаційного, правового та методичного забезпечення, виходячи із суті проблеми, що вирішується; збір і аналітична обробка матеріалу для написання кваліфікаційної роботи з обраної теми.

Цілі переддипломної практики:

- відпрацювання навичок збору та аналізу емпіричного матеріалу в рамках реалізації науково-дослідного проєкту, закріплення теоретичних знань і надбання практичних навичок роботи зі спеціальності;
- застосування у практичній діяльності різних елементів теоретичної та практичної підготовки, отриманих у ході вивчення загальних і спеціальних дисциплін та всіх попередніх видів практик;
- освоєння професійної майстерності та формування професійно значущих особистісних якостей у реальних умовах професійного середовища;
- розвиток і подальше вдосконалення здатності до науково-дослідної та професійної діяльності;
- поглиблення і закріплення теоретичних знань, умінь і навичок, отриманих при вивченні навчальних дисциплін, орієнтованих на спеціалізацію «Соціальна робота»;
- розвиток професійно значущих особистісних якостей, професійної самосвідомості й подальше формування активної професійної позиції;
- розвиток творчого, дослідницького підходу до діяльності фахівця соціально-педагогічної сфери.

Основними завданнями проходження переддипломної практики вбачаємо:

- розробку плану реалізації проєкту кваліфікаційної роботи;
- організацію і проведення наукового дослідження;
- оформлення звіту щодо реалізації проєкту кваліфікаційної роботи;
- знання основних законодавчих документів, що визначають правове поле діяльності фахівця з соціальної роботи;

– планування і виконання соціально-педагогічної діяльності відповідно до цілей та завдань практики;

– розробку програми психолого-педагогічної діагностики;

– виконання комплексу науково-практичних досліджень у галузі соціально-педагогічної діяльності, що разом з іншими зібраними і підготовленими науково-методичними матеріалами водночас можна було використати при підготовці кваліфікаційної роботи;

– аналіз та узагальнення результатів діагностичної роботи;

– використання результатів діагностування на практиці для визначення пріоритетних напрямів подальшої діяльності;

– формування вміння інтегрувати теоретичні знання з основних фундаментальних дисциплін при складанні соціально-педагогічних висновків та рекомендацій;

– оволодіння знаннями та вміннями щодо збору, обробки, інтерпретації інформації;

– ознайомлення з основними законодавчими і нормативними документами та матеріалами, що регулюють і визначають діяльність фахівця;

– збір необхідних матеріалів для написання кваліфікаційної роботи, їх обробка, аналіз та систематизація, виконання всіх необхідних розрахунків;

– підготовка обґрунтованих висновків, рекомендацій та пропозицій з використанням аналітичних результатів;

– визначення власних проблем професійної підготовки та вектору подальшого розвитку власних професійно значущих якостей.

Основними принципами проведення переддипломної практики є інтеграція теоретичної і професійно-практичної, навчальної та науково-дослідницької діяльності. Вона передбачає проведення діагностично-оптимізаційних робіт, використання нормативно-правових та етичних знань при здійсненні професійної діяльності.

Трансформаційні процеси у всіх сферах впливають і на всі соціальні інститути, освітній процес, що, в свою чергу, вимагає ґрунтовного переосмислення якості професійної підготовки висококваліфікованого фахівця відповідного рівня, який володіє сформованими в ході навчання компетентностями на рівні світових стандартів.

Акцентуючи увагу на важливості формування у майбутніх соціальних працівників дослідницької компетентності під час переддипломної практики визначаємо створення основних умов, за яких майбутні фахівці будуть мотивовані до самостійного здійснення дослідницької діяльності, набуватимуть проєктних компетенцій, здійснюватимуть прогнозування, проєктування, моделювання та експертну оцінку соціальних процесів та явищ у соціальній сфері; володітимуть навичками розробки та впровадження інноваційних соціальних проєктів; розвиватимуть дослідницькі та аналітичні компетенції, а саме: готовність

виявляти проблему, здійснювати експеримент, аналіз та синтез даних; розроблятимуть пілотні, комплексні та індивідуальні соціальні проекти.

Під час переддипломної практики відбувається формування та розвиток соціально-професійної, практико-орієнтованої компетентності, що дозволяє поєднувати академічні, соціально особистісні, професійні компетенції для вирішення завдань у сфері професійної та соціально-педагогічної діяльності; формування професійних компетенцій, що дозволяють ефективно реалізувати навчальну, виховну розвиваючу, ціннісно-орієнтаційну діяльність; формування професійних компетенцій, що дозволяють організувати цілісний процес з урахуванням сучасних технологій та інновацій.

У ході практики перед здобувачами постає можливість засвоїти принципи, методологію і методи соціально-психологічних досліджень та професійної діяльності фахівця; виконати основні функції та конкретні професійні завдання, виходячи з загальних цілей надання соціально-педагогічної та психологічної допомоги, з урахуванням вікових, психологічних, індивідуальних особливостей і соціально-психологічних умов.

У результаті проходження переддипломної практики здобувачі набувають навичок консультування з питань оптимального використання особистісних і професійних можливостей особистості; інформаційного пошуку і аналізу психологічної, педагогічної і методичної літератури при підготовці до здійснення різних видів робіт; проведення соціально-психологічного та психолого-педагогічного дослідження; здібностей до здійснення самоаналізу і самоконтролю своєї діяльності; методологією і методами психологічного дослідження; проектування, реалізації та коригування програми розвитку особистості й групи з урахуванням вікових і психологічних, індивідуальних особливостей і соціально-психологічних умов.

Важливими завданнями переддипломної практики також є закріплення знань щодо соціально-педагогічних та психологічних феноменів, категорій, методів вивчення та опису закономірностей функціонування і розвитку особистості з позицій існуючих у вітчизняній і зарубіжній науці підходів; визначення ролі методології у формуванні та функціонуванні наукового знання; виявлення особливостей методологічного фундаменту соціально-педагогічної науки; засвоєння основних принципів, предмету і методів соціально-психологічного дослідження; здійснення аналізу методологічних підстав психологічних концепцій і досліджень; формування релевантних методологічних позицій власних соціально-педагогічних досліджень.

У ході практики перед магістрами постає завдання здійснити організацію теоретичного і експериментального дослідження, застосувати основні методи математично-статистичного аналізу, обробки даних, отриманих при вирішенні різних професійних завдань; застосувати теоретичні знання з соціальної роботи, педагогіки, психології у практичній діяльності; відібрати і застосувати психодіагностичні методики, адекватні цілям дослідження, ситуації і особливостям респондентів; розробити рекомендації за результатами дослідження.

Переддипломна практика надає можливість оволодіти методологією експериментального соціально-педагогічного дослідження; навичками його планування, організації та проведення, обробки і аналізу результатів, написання звіту, розробки рекомендацій; навичками аналізу своєї роботи як фахівця з метою оптимізації власної діяльності, навичками застосування методів когнітивної та емоційної саморегуляції; основними методами, способами і засобами отримання, зберігання, переробки інформації, культурою наукового мислення, навичками узагальнення, аналізу і синтезу фактів.

Зміст роботи над кваліфікаційним дослідженням у період переддипломної практики

Рис. 1 Етапи роботи над дослідженням під час переддипломної практики

Під час проходження переддипломної практики мають бути реалізовані такі види діяльності:

- закріплення спеціальних і теоретичних знань, отриманих у процесі навчання;
- здійснення практичної реалізації психологічних знань при проведенні дослідницької та практичної роботи;
- набуття досвіду збору даних різними методами з наступною їх статистичною обробкою, аналізом та висновками;
- виконання навчальних завдань із метою здійснення впливу на особистість різними методами з подальшим аналізом отриманих результатів;
- вивчення окремих методів через спостереження за їх використанням фахівцями з подальшим аналізом способів і результатів їх роботи;
- набуття практичних навичок щодо підготовки документів (висновків, психолого-педагогічних характеристик тощо);
- визначення технології наукового дослідження на узагальненому рівні, визначення методологічних компонентів наукового дослідження;
- здійснення аналізу соціальних проблем у різних соціальних контекстах;
- набуття навичок прогнозування подальшого розвитку виявленої негативної соціальної ситуації на узагальненому рівні;
- визначення шляхів вирішення проблеми з урахуванням конкретних причин і факторів її виникнення.

У результаті проходження переддипломної практики у майбутніх фахівців мають бути сформовані та удосконалені основні уміння:

- здатність усвідомлювати соціальну значущість своєї майбутньої професії;
- здатність представляти результати своєї наукової та практичної діяльності у формі звітів, публікацій, публічних обговорень тощо;
- здатність до проведення оцінки обставин, що погіршують, або можуть погіршити умови життєдіяльності цільової категорії, визначення індивідуальних потреб клієнтів з метою постановки соціального діагнозу і розробки індивідуальних програм надання соціальних послуг та заходів щодо соціального супроводу;
- здатність до вибору, розробки та ефективної реалізації соціальних технологій та технологій соціальної роботи, спрямованих на забезпечення прав людини в сфері соціального захисту;
- здатність до здійснення оцінки та контролю якості надання соціальних послуг, соціального забезпечення і заходів соціальної допомоги на основі досягнень соціальної кваліметриї і стандартизації;
- здатність до здійснення профілактики обставин, що зумовлюють потребу громадян у соціальних послугах, заходи соціальної допомоги;
- здатність виявляти, формулювати і вирішувати проблеми в сфері соціальної роботи на основі проведення прикладних досліджень, у тому числі опитування, моніторингу, та використовувати отримані результати і дані статистичної звітності для підвищення ефективності соціальної роботи; здатність до

здійснення прогнозування, проектування і соціальної роботи, експертної оцінки соціальних моделювання соціальних процесів і явищ у сфері проектів.

Таблиця 1.

Основні етапи та зміст дослідницької діяльності в ході переддипломної практики

Етапи	Зміст роботи
Теоретико-методологічний аналіз проблеми	Сформулювати загальні гіпотези дослідження. Визначити предмет та об'єкт кваліфікаційного дослідження. Сформулювати мету і завдання кваліфікаційної роботи. Надати матеріали до вступу. Здійснити теоретичний аналіз обраної наукової проблеми. Проаналізувати і впорядкувати список наукової літератури. Розробити систему наукових припущень (гіпотез) дослідження та його методологічні засади. Розробити понятійно-логічну схему досліджуваного явища. Визначити дослідницьку стратегію і створити детальну програму дослідження. Надати матеріали теоретичного розділу кваліфікаційної роботи.
Організація та проведення дослідження	Визначити методи і процедуру дослідження. Провести заплановане дослідження. Надати матеріали з обґрунтованими методологічними засадами дослідження та описом організації проведення дослідження. Подати матеріали дослідження (бланки, протоколи). Зробити кількісний та якісний аналіз результатів дослідження, перевірити їхню статистичну значимість.
Аналіз, узагальнення та інтерпретація отриманих даних	Пояснити виявлені факти та сформулювати закономірності досліджуваного явища. Надати матеріали з аналізом та інтерпретацією результатів дослідження.
Формулювання висновків та розробка рекомендацій (пропозицій)	Співвіднести та узгодити теоретичну модель досліджуваного явища та емпіричний матеріал, отриманий у результаті дослідження. Узагальнити результати дослідження. Надати матеріали з кінцевими висновками кваліфікаційної роботи.

На першому етапі переддипломної практики здійснюється теоретична підготовка майбутніх фахівців до дослідницької діяльності, вивчення наукової літератури з обраної проблеми та систематизація теоретичного матеріалу.

Другий етап передбачає формулювання здобувачами проблеми, що вивчається, з огляду на мету, завдання дослідження; здійснення дослідницької та проектної діяльності відповідно до проекту; підготовка матеріалів для дослідницької діяльності (формулювання гіпотез, прогнозування очікуваних результатів).

На третьому етапі в умовах переддипломної практики майбутні фахівці розробляють проектні завдання та створюють технологію вирішення проблеми.

Четвертий етап є заключним і передбачає впровадження, заключну оцінку і аналіз здійсненої діяльності, рефлексію власної експериментальної, проектної та професійної практичної діяльності, інтеграцію проектів у поточну діяльність освітніх та соціальних закладів.

Висновки та пропозиції. Отже, переддипломна практика забезпечує органічний зв'язок теоретичних знань із базових і спеціальних дисциплін з їх практичною реалізацією; розвиває професійні здібності до спостереження й аналізу явищ психолого-педагогічного та соціально-

психологічного характеру; формує вміння узагальнювати результати своєї роботи і досвід фахівців. Дана практика спрямована на виявлення та аналіз соціально-психологічних проблем в організаційній, соціальній та освітній сферах, освоєння і практичне впровадження дослідницької (експертної), консультаційної та просвітницької функцій соціального працівника.

Підводячи підсумки, визначаємо переддипломну практику соціальних працівників як безперервну, послідовну науково-дослідницьку та пошукову діяльність у реальному професійному середовищі, спрямовану на розвиток дослідницьких здібностей, формування професійної компетентності.

Переддипломна практика – важливий етап професійної підготовки майбутнього фахівця соціальної сфери. Саме вона дозволяє здобувачу самоствердитися, підвищити свій професійний та науково-дослідницький рівень, застосовувати знання, уміння й навички, отримані під час навчання в ЗВО, оволодіти основними сучасними концепціями й моделями соціальної роботи, основними принципами та методами проведення соціально-педагогічного дослідження.

Література

1. Бартків О.С. До проблеми практичної підготовки соціальних педагогів. Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки : Педагогічні науки. 2009. № 21. С. 71-75.
2. Бех І.Д. Ціннісна система у розвитку особистості // Вісник Полтавського державного педагогічного інституту ім. В.Г. Короленка : зб. наук. праць. Полтава, 1999. Вип. 1 (5). С. 13-20.
3. Бондаренко Н.О. Педагогічні умови науково-дослідницької підготовки магістрів соціальної педагогіки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Переяслав-Хмельницький. 2014. 22 с.
4. Кисла О.Ф. Формування дослідницької компетентності студентів магістратури під час асистентської практики / О.Ф. Кисла // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. 2015. Вип. 125. С. 319-322. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2015_125_79.
5. Кубіцький С.О., Бондаренко Н.О. Науково-дослідницька підготовка магістрів соціальної педагогіки: монографія. К.: Видавництво «Міленіум», 2017. 255 с.
6. Ларіонова Н.Б. Практика в системі професійної підготовки студентів спеціальностей „Соціальна педагогіка” і „Соціальна робота”: навч.-метод. посіб. для студ., організаторів і керівників практики. Держ. закл. „Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”. Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”. 2010. 69 с.
7. Повідайчик О.С. Компетентнісний підхід до науково-дослідницької підготовки майбутніх соціальних працівників. Вища освіта: удосконалення якості підготовки фахівців: зб. матер. II-ї Міжнар. наук. інт.-конф. (Київ, 26-27 квіт. 2018 р.). Київ: Альфа-ПКК, 2018. С. 108-110.

Скибун Н.Д.

*кандидат педагогічних наук, викладач кафедри україністики
Національний медичний університет ім. Богомольця,
м. Київ, Україна*

МОВНА ТА МОВЛЕННЄВА КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ СТУДЕНТАМИ МЕДИЧНОГО ПРОФІЛЮ

Skibun N.D.

*candidate of pedagogical sciences,
Lecturer at the Department of Ukrainian Studies
Bogomolets National Medical University, Kyiv, Ukraine*

LANGUAGE AND SPEECH COMPETENCES DURING THE STUDY OF THE UKRAINIAN LANGUAGE AS FOREIGN FOR MEDICAL STUDENTS

Abstract. This article examines the language and speech competencies of foreign medical students during their study of the Ukrainian language as foreign. The need to create a «single language field» using: dialogic speech; interactive learning with active interaction of all participants (teacher, student); practical classes at clinical departments in medical institutions (hospitals, polyclinics, etc.) and the application of interdisciplinary connection of linguists (Ukrainian) and teachers of other subjects (physics, chemistry, anatomy, biology, genetics, IT-technologies, ecology, etc.). It has been also noted that the teachers of Ukrainian have such skills as high level of professionalism, general education, erudition and communication skills; communicative and professional competence; skills and ability to use IT technologies (computer literacy, the use of information and communication technologies, the Internet, social networks and profiles, elements of e-education) both in the preparation for the classes and during the classes; the ability to work in multinational and multireligious groups.

Анотація. В рамках цієї статті розглянуті мовна та мовленнєва компетентності під час вивчення іноземними студентами медичного профілю української мови як іноземної. Відзначено необхідність створення «єдиного мовного поля» із використанням: діалогічного мовлення; інтерактивного навчання із активною взаємодією всіх учасників навчання (викладач, студент); практичних занять на клінічних кафедрах у медичних закладах (лікарнях, поліклініках тощо та застосуванням міждисциплінарних взаємин мовознавців (українська мова) із предметниками (фізика, хімія, анатомія, біологія, генетика, IT-технології, екологія тощо). Також відзначено наявність у викладачів української мови таких навичок: високий рівень професіоналізму за профілем, загальна освіченість, ерудиція та комунікабельність; комунікативна та професійна компетентності; навички та уміння використання IT-технологій (комп'ютерна грамотність, використання інформаційно-комунікаційних технологій, Інтернет-мережі, соціальних мереж та профілів, елементи е-освіти) як під час підготовки до занять, так і під час самих занять; уміння працювати в мультинаціональних, мультирелігійних групах тощо.

Keywords: *Ukrainian language as foreign, language, and cultural environment, competence, language and speech competencies, methods and methodology of teaching Ukrainian language as foreign, foreign medical students.*